

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Karolina Kuusik

**EESTISSE TAGASIPÖÖRDUJATE PEAMISED
PROBLEEMID JA ABIVAJADUS PÄRNU
LINNA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Liina Käär, MA

Kaasjuhendaja: Thea Tammeleht-Abraham, MA

Pärnu 2023

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Käär

(allkirjastatud digitaalselt)

Thea Tammeleht-Abraham

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Monika Kumm

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Karolina Kuusik

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade rändest ja tagasipöördumisest	6
1.1. Ränne ja sellega kaasnevad väljakutsed	6
1.2. Tagasipöördumine kui osa rahvusvahelisest rändest	10
1.3. Integratsioon ja kohanemine tagasipöördumisel Eestisse	13
2. Uuring tagasirännanute kohanemisest Pärnu linnas	16
2.1. Ülevaade Pärnu linnast ning seal elavatest välismaalastest ja tagasipöördujatest 16	
2.2. Uurimismeetod, valim ja uurimise läbiviimise korraldus	18
2.3. Uurimistulemuste analüüs	21
2.3.1. Väljarände ja tagasipöördumise motiivid ning mõjutegurid	21
2.3.2. Tagasipöördumisejärgsed abivajadused	25
2.4. Järeldused ja ettepanekud	31
Kokkuvõte	35
Viidatud allikad	37
Lisad	42
Lisa 1. Intervjuu küsimused	42
Summary	44

SISSEJUHATUS

Tänapäeva ühiskonnas on üha aktuaalsemaks teemaks mobiilsuse kasv – inimesed liiguvad rohkem kui kunagi varem inimajaloos, inimesed on otsimas paremaid võimalusi eneseteostuseks. Eesti integratsioonipoliitika on peamiselt kujundatud Euroopa Liidu rändepoliitika tavasid arvestades ning selgelt reglementeeritud rände päritoluriike arvesse võttes. (Asari & Maasing, 2017, lk 45) Rändeks nimetatakse püsivat elukoha vahetust, mida jaotatakse riigisiseseks rändeks ja välisrändeks (Sirol, 2015, lk 7). Tagasipöördujateks nimetatakse isikuid, kes on täiskasvanud ja päritolu poolest eestlane, kuid võõrsile emigreerunud või välisriigis sündinud ja seejärel Eestisse tagasi pöördunud. (Tagasipöördumistoetuse maksmise tingimused ja kord, 2019, § 2).

Eestlased soovivad liikuda peaaesjalikult Lääne-Euroopa suunal. Väljarände peamiseks sihtriigiks on olnud Soome, aastatel 2015–2020 lahkus Eestist Soome kümnest väljarännanust kuus. Lisaks Soomele on levinud sihtriigid veel Suurbritannia, Saksamaa, Venemaa ja Rootsi. Eelnimetatud sihtriikidesse rändavad 80% Eestist väljarännanud inimesed. Eestisse immigrereerunud kodanike lähteriigid langevad kokku suures osas väljarände sihtriikidega. Kattuvus riikide osas on, kuna paljud lahkujad saavad mõne aja möödudes tagasi Eestisse. (Trasberg & Loik, 2021)

Kohalikus omavalitsuses valdavalt ei ole spetsiaalselt välismaalastele suunatud tegevusi, kuid välismaalased, kel on selleks õigus, saavad kasutada tuge ja teenuseid, mis on tagatud ka teistele kohaliku omavalitsuse elanikele. (Rahvusvaheline Migratsioonorganisatsioon, 2019, lk 3) Kohanemine ja sellega kaasnevad probleemid annavad põhjuse kirjutada tagasipöördujate toetusest ja muudest meetmetest nende toetamiseks. Tagasipöördujate otsuse kohta naaseda kodumaale ei ole palju informatsiooni ehk mis on tagasipöördumise põhjused, mis on raskused integreerumisega – kas tagasipöördujate probleemid sarnanevad välismaalaste kohanemisprobleemidega ja kas eksisteerivad toetusmeetmed on piisavalt tõhusad. Olemasolevaid meetmeid riiklikul

ja kohaliku omavalitsuse tasandil tagasipöördujate toetamiseks on vähe. Toetudes eelnevale on lõputöö autor sõnastanud uurimisprobleemi, mille kohaselt on teadlikkus tagasipöördujatest ja nende probleemidest vähene ning tugiteenuseid, mis aitaks tagasipöördujatel sujuvamalt Eesti ühiskonda taaskohaneda, on napilt.

Lõputöö eesmärk on uurida Eestisse tagasipöördumisega seotud väljakutseid ja vajadusi abi järele taaskohanemisel eluga Eestis ning teha ettepanekuid Pärnu linnavalitsusele paremaks tagasipöördujate toetamiseks Pärnu linnas.

Lähtudes töö eesmärgist sõnastas autor järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on tagasipöördujate peamised põhjused Eestisse tagasi pöördumiseks?
2. Millised on tagasipöördujate abivajadused Eestis?

Uurimisülesanded:

- tutvuda ja anda ülevaade teoreetilises kirjanduses kajastatud rändest, tagasipöördumisest, integratsioonist ja kohanemisega seotud väljakutsetest, mis võimaldab koostada lõputöö teoreetilise raamistiku;
- planeerida kvalitatiivne uurimus Eestisse tagasipöördujate probleemidest ja abivajadusest, selle läbiviimise meetod, andmekogumise viisid, valim ning tulemuste kogumine;
- saadud andmete analüüs ning tõlgendamine, seostamine töö teoreetilises osas väljatoodud seisukohtadega;
- ettepanekute tegemine Pärnu Linnavalitsuse kultuuri- ja sotsiaalosakonnale tagasipöördujate integratsiooni ja toimetuleku parandamiseks Pärnu linnas.

Antud lõputöö koosneb kahest osast. Esimene osa on teoreetiline, kus antakse ülevaade rännet ja tagasipöördumist puudutavast teoreetilisest käsitlest ning tagasipöördujate toetamise võimalustest Eestis. Teine osa tööst koosneb empiirilise osast, kus antakse ülevaade läbiviidud uuringust, analüüsitakse uurimistulemusi ja tuuakse välja uuringu analüüsil põhinevad järeldused.

Lõputöö koostamisel saadud juhiste ja suunitluste eest soovin tänada oma lõputöö juhendajat nooremlektor Liina Kääri ja kaasjuhendajat Thea Tammeleht- Abrahami.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE RÄNDEST JA TAGASIPÖÖRDUMISEST

1.1. Ränne ja sellega kaasnevad väljakutsed

Ränne on lahutamatu osa inimajaloost, mille mõju ühiskonnale on uuritud läbi mitmete teadusharude. Ränne mõjutab nii indiviide kui ühiskonda laiemalt. Rände tüübid on erinevad, vastavalt rände eesmärkidele.

Kaasaegset maailma iseloomustab üleilmastumine, kus tehnoloogia ja haridus avardavad ühiskondi. Avatud piirid on loonud inimestele võimalused valida omale elukoht vastavalt soovidele. Rände käigus liigutakse ühest asukohast teise. Aastal 2021 oli sisseränne Eestisse positiivne, kus sisserändajateks olid enamasti Eesti kodanikud. Statistikaameti andmetel on Eestisse viimase viie aasta jooksul saabunud tagasi kodumaale 1526 Eesti kodakondsusega inimest, mida on rohkem, kui on Eestist lahkunud. (Loik, 2022)

Rände olemust ja põhjuseid on uurinud mitmed erinevad teadusharud, nagu näiteks sotsiaalteadused, loodusteadused ja majandusteadused. Vastavalt teadusharule on rännet uuritud erinevatest aspektidest – sotsiaalteadustes mõjust ühiskonnale, loodusteadustes mõju faktoritest keskkonnale ja majandusteadustes mõjust majandusele. Rändeteooriad on võimalik vaadelda kolmel tasandil mikro-, makro- ja mesotasandil. Rahvusvahelise rände mõistmiseks kasutatakse enamasti majanduslikke ja demograafilisi rändeteooriaid. (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2016, lk 17–19) Eestist rännatakse välja paljudel eri põhjustel, laiemas vaates on väljarände põhjused abstraktsed – soov näha maailma, saada uusi sõpru ning kogemusi. Ühtlasi on Eestist väljarännanud toonud rände põhjusteks soovi parandada elukvaliteeti, leida paremini tasustatud tööd, tagada enda professionaalne areng, soov elada riigis, kus on parem sotsiaalsüsteem ja paremad sotsiaalsed garantiid. (Kaldur *et al.*, 2022, lk 31–32)

Maailma migratsiooni raport aastal 2022 annab ülevaate, kuidas on viimaste aastate rännet mõjutanud COVID-19 viiruse laialdane levik ja selle leviku piiramismeetmetest tulenevad riigipiiride sulgemised ning milline on rände olukord viimastel andmetel. Raporti kohaselt oli aastal 2020 ümber elama asunud inimesi 89,4 miljonit, mis on raporti andmetel alates 1970. aastast kõige suurem rändel olevate inimeste arv. (McAuliffe & Triandafyllidou, 2022, lk 23)

Üleilmastumisega kaasneb mõiste välisränne ehk rahvusvaheline migratsioon, kus inimesed liiguvad oma tavapärasest asukohariigist mõnda teise elukohariiki. Aastal 2020 elas oma kodakondsusejärgsest riigist erinevas riigis ülemaailmselt 280,6 miljonit inimest. Rännatakse erinevatel põhjustel, sellest lähtuvalt saab rännet jagada kaheks – vabatahtlikuks rändeks ja sundrändeks. Vabatahtlikuks rändeks peetakse rännet, mis on seotud inimeste valikutega. Valikuteks võivad olla soov parandada oma majanduslikku seisust, soov omandada haridust välisriigis - peamine, et see toimub rändaja enese soovil. Sundrändeks nimetatakse rännet, kus isiklikest soovidest mitte lähtuvalt ning ohust tingitud olukorrast peab inimene liikuma oma kodukohast ära. (Migration Data Portal, 2021).

Ajutised sisserändajad käituvad sihtriigis erinevalt, kui seda teevad alalisel sisserändajad. Sisserändajad, kes ei plaani jääda sihtriiki alaliselt, kogevad suuremat kiindumust kodumaaga võrreldes sisserändajatega, kes plaanivad jääda sihtriiki alaliselt. Ajutiste sisserändajate huvi on ennekõike seotud materiaalse kasu saamisega. Ajutised sisserändajad on palju enam seotud koduriigi poliitiliste huvidega. Sellega seostatakse remigratsiooni kavatsuse suurenemist tagasi koduriiki. (Chabé-Ferret et al., 2018, lk 64) Inimesed, kes on immigrerinud välismaale õpingu eesmärkidel, on tihedalt seotud vastuvõtva riigi immigratsiooni- ja integratsioonipoliitikaga. Sealne poliitika võib mõjutada tagasipöördumise otsust. Õpilaste sisseränne muutub sageli oskustöajõu rändeks, kui üliõpilane jääb riiki tegema kõrget kvalifikatsiooni nõudvat tööd, mis võib mitte soodustada koduriiki tagasiminekut. (Bijwaard & Wang, 2016, lk 50–52)

Migratsiooniteooriatest neoklassikaline makroteooria käsitleb rännet kui majanduse osa selle arengus. Immigratsioon kujutleb endas nõudluse ja pakkumise teooriat, lähtudes geograafilistest erinevustest. Neoklassikalise teooria kohaselt on turuseis ideaalne ja tööjõu üleküllust traditsionaalsetes sektorites nagu näiteks põllumajandus. Võimalus

teenida enam majandusliku kasumit linnades, kui seda on võimalik teha maapiirkondades. Selle teooria kohaselt saab ränne toimuma kuniks mõlema piirkonna majanduslikud kasud võrdsustuvad. (Kirkpatrick & Barrientos, 2004, lk 679–690)

Mikroteooriaks migratsiooni teoretiseerimisel kasutatakse tõmbe ja tõuke teooriat, mis selgitab välja- ja tagasirändega seotud majanduslikke külgi. See teooria kajastab rännet läbi nõudluse kui pakkumisest. Teooria autor Lee (1966, lk 51) on leidnud neli olulist põhjust, miks on otsustatud lahkuda kodupaigast. Tegurid on järgmised: mõjutajad päritoluriigis; tegurid sihtpaigas; eksisteerivad takistused ja isiklikud mõjud. Rände alguses on tõuketegurid ja sihtriigil peavad olema tõmbetegurid. Rände seisukohast võib järeldada, et soovitakse rännata majanduslikult paremal järjel olevasse sihtpunkti. (Lee, 1966, lk 52–56)

Funktsionalistlik rände teooria leiab, et immigratsioon on majanduslike ja sotsiaalsete muutuste osa. Funktsionalistlik teooria seob omavahel rände mustrid ja määrad, mis on väga tugevalt seotud rände teoretiseerimisel. (Zelinsky, 1971, lk 241)

Eesti integratsioonipoliitika on kujundatud peamiselt lähtudes Euroopa Liidu rändepoliitikast. Euroopa Liidu rändepoliitikas tehakse selgelt vahet Euroopa Liidu kodanike ja kolmandate riikide kodanike rändel. (Maasing & Asari, 2017, lk 45) Väljarände otsus tehakse mitmetel asjaoludel – selleks võib olla hetkeajend, millel ei ole selget ja ühist mustrit. Väljarände põhjused sõltuvad inimese paiknemisest tema elukaarel mis tõttu ei ole väljaränne alati fikseeritud, vaid on dünaamiline. (Kaldur *et al.*, 2022, lk 93)

Rände mõju ja tagajärjed on nii lähte- kui ka sihtriikide aruteluteemad. Majandusteadlased on rände mõju analüüsivatele küsimustele pühendanud mitmeid uuringuid. Majanduslikust vaatepunktist toimub ränne vähesemate töövõimalustega piirkonnast paremate töövõimalustega piirkonda. Selliselt toob ränne kaasa küll majandusliku kasu, ent see võib toimuda ebahühtlaselt. Ebahühtlus võib väljenduda selles, kui sihtriigis kohalikud madala kvalifikatsiooniga töötajad on juba olemas, siis võivad olla sisserändajad majandusliku kaotaja poolel, seda vähemalt lühiajalises perioodis. (King & Kuschminder, 2022, lk 8-9) Eestist lahkuma ajendavad motivatsioonid on enamasti praktilised ja instrumentaalsed põhjused, selleks võivad olla töö, õpingud või

pere. Otsused koduriigist lahkumiseks võivad osutada ka emotsionaalseteks või maailmavaatelisteks, kui rändaja on tajunud näiteks diskrimineerimist või sotsiaalne ja poliitiline atmosfäär ei ole koduriigis isikut toetavad. (Kaldur *et al.*, 2022, lk 93)

Rahvusvaheline ränne võib toetada olemasolevate oskuste paremat kasutamist ning seeläbi aidata kaasa inimkapitali üldiste oskuste parandamisele. Euroopa Liidus mängib ränne suurt rolli, kuna ränne aitab kaasa teatud riikide, piirkondade või sektorite tööjõu puudust leevendada. Sisserändajad saavad parandada tööjõupuudust näiteks sektorites, kus põliselanikud ei soovi töötada, luues seeläbi parema majandusliku stabiilsuse piirkonnas. Uuringu järgselt on sisserändajate mõju Euroopa tööturule kui kohanemisvahend, mille läbi toovad sisserändajad endaga kaasa teatud oskused ja teadmised, mis aitavad kaasa tööjõupuuduse leevendamisele. (Gmelch & Nicholson, 2020, lk 30)

Uute tulijate oskuste ja hariduse kvaliteet mängib väga olulist rolli tööjõu oskuste ja töö kvaliteedi osas (Gmelch & Nicholson, 2020, lk 31). Euroopa elanikkond on vananev, selle nähtuse eest ei ole kaitstud mitte ükski Euroopa riik, kuid selle mõjude leevendamisele aitab kaasa rahvusvaheline ränne. Ränne aitab kaasa töö viljakuse tõstmisele, seejuures kohanedes kiirelt nõudluse arenguga. Sisserändajate vajalikkust vananeva elanikkonna kontekstis ei saa hinnata vaid üksnes demograafilise tasakaalustamatuse põhjal, vaid tuleb arvesse võtta ka muutusi tööhõives. Tööhõive kasvu piirab potentsiaalse töötajaskonna puudus. (Gmelch & Nicholson, 2020, lk 35)

Ühiskonnas leidub mitmeid seisukohti rände osas, mis võivad olla nii seda toetavad kui ka rände vastased. Debatt sisserändajate positsiooni üle ühiskonnas on viimastel aastatel arenenud tööturu probleemist sotsiaalseks, kultuuriliseks ja poliitiliseks probleemiks, kus on rohkem rõhku pandud rahvusliku identiteedi küsimusele. Sellega seoses on oluline märkida, et lõviosa Euroopa immigrantidest, kes on elanud sihtriigis pikaajaliselt, saabus vajadusena Euroopa riikide majanduslikust olukorrast lähtuvalt. Paljud Euroopa riigid vajavad rahvastiku pideva vananemise ja kohaliku tööjõu puuduse tõttu hädasti tööjõudu, eriti odavat tööjõudu. See tähendab, et tööandajaid kutsuti ja värvati tegema töid, mida kohalik elanikkond ei soovinud või ei suutnud vastu võtta. Sisserändajate import näis olevat lihtne ajutine lahendus kodumaisele probleemile ja turunõudlusele Lääne-Euroopa riikides. (Davidov & Semyonov, 2017, lk 360)

Enamik riike Euroopa Liidus on leppinud kokku ühise immigratsioonipoliitika väljatöötamises ja elluviimises liikmesriikise tasandil. Erinevad riigid on andnud väljatöötatava, vastuvõetava ja rakendatava immigratsioonipoliitika osas märkimisväärsel hulgal sisendit, vastavalt kogemusele immigratsiooni poliitikas. Vastusena tulistele avalikele aruteludele immigratsioonipoliitika tuleviku üle Euroopas ja põgenikevoo valguses viimastel aastakümnetel Euroopa riikidesse, on lähiaastatel riiklikud immigratsioonipoliitikad ümber hinnatud ja ümber sõnastatud. Euroopa immigratsioonipoliitika ei käsitle mitte ainult riiki lubatavaid erinevaid sisserändajaid ning tingimusi ja määrusi, mille alusel sisserändajad saavad riigis alaliselt elada, vaid ka programme ja plaane, mis võivad viia eduka integratsioonini. (Davidov & Semyonov, 2017, lk 361–362) Integratsioon ei hõlma mitte ainult suhteid sisserändajate ja vastuvõtva ühiskonna vahel, vaid ka sisserändajate kultuuriliste pädevuste omandamist ja vastuvõtva riigi põhiinstitutsioonide aktsepteerimist, säilitades samal ajal rändajana oma etnilise identiteedi (Grzymala-Kazłowska, 2016, lk 431–448).

Aastal 2022 avaldatud Balti Uuringute Instituudi uuringu aruandest selgub, et üldises plaanis liigutakse välismaale elama sõltumata sellest, kas sihtriigis on elamas mõni tuttav inimene või mitte. Enamikul (59%) uuringus osalejatest ei olnud sihtriiki kolides eelnevalt ees elamas sugulasi või tutvavaid, 22% uuringus osalejatest oli asunud välisriiki elama abikaasa või elukaaslase tõttu ning 9% vastanutest oli sihtriigis elamas ees muud sugulased või sõbrad. (Kaldur *et al.*, 2022, lk 32)

Ränne on mõjutanud inimajalugu suurel määral. Rände eesmärkideks võivad olla majanduslikud, perekondlikud või ka ohust elule tulenevad põhjused.

1.2. Tagasipöördumine kui osa rahvusvahelisest rändest

Mõlema rändetüübi korral, nii vabatahtlikult koduriigist lahkunud kui ka ohu tõttu koduriigist lahkunud, leiavad kodanikud osaliselt siiski tee tagasi koduriiki. Põhjuseid, miks otsustatakse tagasi pöörduda koduriiki, on mitmeid. Tagasirände uurimine ei ole veel teaduses suurt kõlapinda leidnud, kuid siiski sellele tähelepanu pööratud. Tagasipöördujatest kui osast rahvusvahelises rändes ja selle mõjust sihtriigile, ei olda veel piisavalt teadlikud riiklikel tasanditel.

Tagasipöördumise suurus kasvas mitmes riigis ja inimesed naasesid mitte ainult 20. sajandi lõpu teoreetikute pakutud põhjustel, vaid ka muudel põhjustel, sealhulgas perekondade taasühendamise soovil (Segal, 2016, lk 182). Tagasipöördujate panus oma koduriiki sõltub suuresti asjaoludest, mille alusel nad tagasi pöörduvad ja millised on nende ressursid. (Segal, 2016, lk 174).

Tagasipöördujaks Eestis nimetatakse isikut, kes „on täiskasvanud etniline eestlane, kes on võõrsile emigreerunud või võõrsil sündinud ning Eestisse püsivalt naasnud“ (Tagasipöördumistoetuse maksmise tingimused ja kord, 2019, § 2). Tagasipöördumine ehk tagasiränne on seoses elukohariigi ja päritoluriigiga – kuidas üks mõjutab teist. Tagasirände mõjuteguriks võib olla kiindumus päritoluriigiga, või ka vähene kiindumus sihtriigiga. Integratsiooni protsessi positiivne väljund tagasipöördunud riiki on eelkõige seotud indiviidi töekspidamistega ja avatusega kohaneda uues keskkonnas. (International Migration, 2020, lk 27)

Esialgu võib tagasipöördumine jätta suhteliselt lihtsa protsessi mulje – väljarändajad tunnevad oma koduriiki ja tagasitulekul võidakse eeldada, et nad kohanevad olustikuga kiirelt ja muretul. Siiski esineb erinevaid tagasipöördumise kogemusi, mis võivad sõltuda mitmetest teguritest. Teguriteks võivad olla:

- tingimused päritoluriigis;
- kui kaua on isik välismaal viibinud;
- rände kogemus ja tegurid, mis motiveerisid tagasipöördumist (International Centre for Migration Policy Development, 2019, lk 15).

Reintegratsiooniprotsessi kiirus sõltub välisriigis viibitud aja pikkusest. (International Centre for Migration Policy Development, 2019, lk 17)

Eesti väliskogukonna uuringus osalenud vastasid, et määravaks takistuseks tagasipöördumisel on perekonnaga seotud põhjused. Uuringus osalenutest 30% tõid välja kartuse, et partner ei leiaks Eestis tööd ning 21% vastanutest täheldas, et partner ei soovi Eestisse elama asuda. Põhjusena toodi välja veel, et lapsed ei saaks Eesti haridussüsteemis hakkama (14% vastanutest). Tagasipöördumist takistava tegurina tõid 11% uuringus osalenutest välja tunde, et nende elukaaslane või lapsed pole koduriigis teretulnud, seda näiteks keele või nahavärvi tõttu. (Kaldur *et al.*, 2022, lk 33)

Tagasipöördumisi saab veel liigitada nelja kategooriasse vastavalt nende tagasipöördumise põhjustele või kohanemistele:

- Ebaõnnestumise naasmine toimub siis, kui immigrandid ei suuda sotsiaalsete või poliitiliste tegurite tõttu sihtriikidega kohaneda. Raskused sihtriiki integreerumisel näiteks, kui sisserännanu kogeb diskrimineerimist või ei omanda kohaliku keelt. See võib motiveerivad välisriiki immigrereerunuid tagasipöörduma. Leitakse üldiselt, et need tagasipöördud mõjutavad päritoluriikide arengut vähe. Need tagasipöördud on suutelised kiiresti kohaneda tagasi kodus, kuigi tagasipöördumisega kaasneb ebaõnnestumise tõttu sageli märkimisväärne ebaõnnestumise tunne. (Kunuriglu *et al.*, Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6)
- Konservatiivsuse tagasitulek puudutab migrante, kellel on algne tagasipöördumise kavatsus pärast rändeperioodil raha säästmist. Nad kipuvad viibima rände kontekstis kauem kui eelmine rühm, tegema rahaülekandeid ja realiseerima oma finantsplaane, näiteks kinnisvara ostmist päritoluriigis. Nad jäävad koduriigi ühiskonna väärtushinnangute juurde, mistõttu hoiavad nad koduriigi sotsiaalseid struktuure. (Kunuriglu *et al.*, Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6)
- Vanaduspensionile jäämisest tingitud naasmine – nagu nimes kajastub, viitab tagasipöördujatele, kes soovivad pärast tööelu lõppu oma vanaduspõlve veeta kodumaal. Arvatakse, et need ei avalda koduriigi arengule peaaegu mingit mõju. (Kunuriglu *et al.*, Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6)
- Innovatsiooniline tagasipöördumine toimub siis, kui immigrandid on välismaal üsna hästi lõimunud, omandanud uusi oskusi ja osalenud rohkem määralt vastuvõtva riigi ühiskonnas. Tagasipöördud moodustavad dünaamilise grupi, kes tajub end kui muutuste elluviijat. Naasmise eesmärk on muuta kodumaad, tuues kaasa uusi ideid ja väärtusi ning kasutada välisriigis omandatud teadmisi ja oskusi. (Kunuriglu *et al.*, Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6)

Eestisse sisserändajaid saab eristada nelja rühma, vastavalt nende päritolu mõjutavatele aspektidele. Esimeseks rühmaks on Eestisse tagasipöördunud väljarännanud inimesed, teise rühma võib liigitada endise Nõukogude Liidu aladelt tulnud kodanike, kolmandas rühmas on Euroopa Liidu kodanikud. Euroopa Liidu kodanike Eestisse immigrereerumise põhjusteks on töö, õppimisvõimalused, aga lisaks eelnimetatule otsustatakse Eestisse asuda elama perekondlikel põhjustel. Neljanda rühma moodustavad mujalt maailmast

saabujad. (Tammaru *et al.*, 2020, lk 181–198) Tagasipöördunud vanemate laste haridusliku teekonna jätkamine Eestis, on olnud lastevanemate vaatest pigem positiivne. Informatsiooni leidmine haridusliku teekonna jätkamiseks on olnud kättesaadav ning suhtumine haridusasutuste poolt tagasipöördunud laste suhtes on olnud enamikul juhtudel positiivne. Küll aga leidis ka negatiivseid kogemusi seoses tagasipöördunud eelkooliealiste laste haridusliku tee jätkamisel, peamiseks põhjuseks on välja toodud raskendatud lasteaia ja eelkooli koha saamist. (Civitta Eesti AS, 2017, lk 26–30)

Eesti esimese integratsiooni seire perioodil olid lõimumise peamised osapooled eelkõige kohalikud ja teistest rahvustest inimesed. Kuid kasvav sisseränne, tagasiränne ning sellest välja kujunenud erinevad rände vormid ja Eesti rahvastiku mitmekesisustumine on loonud vajaduse kaasata integreerumistegevustesse erineva taustaga grupe. Viimastel seire uuringute aruteludel on tõstatatud küsimus, kas ja millises ulatuses võiks lõimumise seire käsitleda eestlastest tagasipöördujaid. (Kaldur *et al.*, 2019, lk 9)

Tagasipöördumist mõjutavad tegurid on suuresti seotud majandusliku ja sotsiaalsete vaatega, kui tagasipöördutav riik pakub piisavalt kindlust majanduslikult ja sotsiaalselt on tagasipöördumine tõenäolisem.

1.3. Integratsioon ja kohanemine tagasipöördumisel Eestisse

Integratsiooni poliitikat kujundab ja viib täide Eestis Integratsiooni Sihtasutus koostöös Kultuuriministeriumiga. Tagasipöördumise suurendamiseks ja lihtsustamiseks on Eesti loonud erinevaid programme ja toetuseid.

Kohanemine on mitmeti tõlgendatav mõiste, arengukavas „Lõimuv Eesti 2020“ mõistetakse lõimumise all ühiskonna kultuurilise, poliitilise ja sotsiaalmajandusliku sidususe suurenemist. (Kultuuriministerium, 2014, lk 37) Integratsiooniga puutuvad kokku kõik ühest riigist teised kolijad ning see mõjutab inimeste toimetulekut. Uustulijate kohalikku lõimumist toetab juba varasem inimressurs, etno-kultuuriline pädevus ning riigipiiride-ülene võrgustik. Kui välisriiki immigrerunud isikud tunnevad, et nende päritolumaal saadud pädevused ja kapital on hinnatud ka uues asukoha riigis on uustulijad võimelised looma kiiremat suhteid kohaliku rahvaga. On vastuvõtlikumad kohalikele normidele ja väärtustele ning nende konflikti valmidus on väiksem. (Vihalemm &

Juzefovics, 2020, lk 1–5) Eesti riik pakub uussisserändajate kohanemise toetamiseks programmi „Settle in Estonia“, mis lihtsustab kohanemist kohaliku eluga. Kohanemisprogrammist on võimalik osa saada kõikidel välismaalastel, kellel on elamisõigus või elamisluba ning on Eestis elanud vähem kui viis aastat. (Kultuuriministeerium & Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt, 2022, lk 30)

Tagasipöördujad otsustavad Eestisse tagasi kolida väga erinevatel põhjustel. Ligi pooled tagasipöördujatest (45%) on Eestisse tagasipöördumise põhjuseks nimetanud soovi elada oma päritolumaal, kus nad tunnevad end koduselt. Paljude (35%) jaoks on tagasipöördumise põhjuseks perega liitumine, abiellumine või pereliikme eest hoolitsemine. Viimastel aastatel on COVID-19 pandeemia oma otsustes mõjutanud ka tagasipöördujaid. Tagasipöördumise suundumuse toetamiseks on vaja edasi arendada süsteemset tugiteenuste arendamist. Oluline on tagasipöördumise toetamine riiklikul, kohalikul ja kogukondlikul tasandil, kuna toetuse puudumine võib vähendada inimese soovi Eestisse tagasi tulla ja siia jääda. Üks olulisemaid tegevusvaldkondi on teabe kättesaadavus – tagasipöördumise tugiteenuste kohta saadakse sageli teavet isikliku võrgustiku kaudu ja tagasipöördujad ei tea riiklike toetusest. Probleemseks peetakse eraldi teenuste puudumist omavalitsustes. (Välisministeerium, 2022, lk 19).

Tagasipöördumise toetamiseks ja tagasipöördumise suurendamiseks on Eestisse oma kodanikest tagasipöördujatele välja töötanud tagasipöördumise toetuse, mille „eesmärk on vältida Eestisse tagasipöördujate sotsiaalmajandusliku olukorra halvenemist tulenevalt tagasipöördumisega kaasnevatest kuludest“ (Tagasipöördumistoetuse maksmise tingimused ja kord, 2019, § 2). Sellega loodetakse toetada tagasipöördujate heaolu, tagamaks paremad tingimused tagasipöördumiseks.

Lisaks majanduslikule toele on Integratsiooni Sihtasutus koostöös Kultuuriministeeriumi ja Välisministeeriumiga välja töötanud programmi kogemuskohtumised. Kohtumistel on võimalik kuulda kogemuslugusid tagasipöördujatest, millised on olnud nende raskused ja kuidas leida vajaliku informatsiooni tagasipöördumise toetamiseks. (Insamisa, 2021) Tagasipöördumisel aitavad mitmete asutused teekonna lihtsustamisele kaasa. Töötukassa pakub võimalusi karjäärinõustamiseks ja töö alaste väljavaadete nõu Eesti tööturul. Lisaks eesti keelsetele töö võimalustele saavad tagasipöördujad informatsiooni

töövõimalustest inglise keeles läbi *settle in estonia* veebilehe. (Integratsiooni Sihtasutus, 2022, lk 18–19)

Balti Uuringute Instituudi uuringus selgus, et Eesti tegeleb tagasipöördumise alase toe ja nõustamise pakkumisega läbi Integratsiooni Sihtasutuse näol, kuid valdav enamus (80%) uuringus osalejatest ei ole tagasipöördumist toetavatest programmisest ja teenustest kuulnud. Nõustamis kogemustest ei olnud kuulnud 88% ja kogemuskohtumiste kohta ei teadnud 90% vastajatest. (Kaldur *et al.*, 2022, lk 35)

Tagasipöördumise põhjuseid on erinevad ning on sõltuvad tagasipöörduja motiividest ja taustast. Tagasipöördumise soodustamiseks on loodud erinevaid programme ja võimalusi, et tagasi Eesti ühiskonda integreerumine oleks lihtsustatud.

2. UURING TAGASIRÄNNANUTE KOHANEMISEST PÄRNU LINNAS

2.1. Ülevaade Pärnu linnast ning seal elavatest välismaalastest ja tagasipöördujatest

Pärnu linn on pärast 2017. aastal toimunud haldusreformi Eesti suurima pindalaga linn. Haldusreformi käigus liideti omavahel kolm kohaliku omavalitust, mille tulemusel on linna pindala kokku 858,07 km². Kohalikud omavalitused, mis liitusid Pärnu linnaga, on Paikuse, Audru ja Tõstamaa ning nendest said peale haldusreformi Pärnu linna osavallad. Linna rahva arv 01.01.2023 seisuga on kokku 51 857 inimest. (Pärnu Linnavalitsus, *s. a.*)

Pärnu linna arengukavas iseloomustatakse Pärnu linna kui mitmekesist, säästlikult toimivat kohaliku omavalitust, kus on rikkalike võimalustega elukeskkond kõikidele. Arengukavas peetakse oluliseks kõikide linna poolt pakutavate teenuste kiiret ja kvaliteetset kättesaadavust linna elanikele. Pärnu linn loob võimalusi toetamiseks elukestvate õpet, mis toetab linnaelanike rohkemate võimalustega edukaks elamiseks Pärnu linnas. Pärnu keskuslinna kultuurilise erilisuse eest seisavad 15 kultuurikeskust, lisaks on igas osavallas on vähemalt üks kultuurikeskus. Pärnus linnas korraldatakse rahvusvahelisi kultuurisündmusi ja spordivõistlusi, mis on saanud toetuse kohalikul kogukonnalt. (Pärnu linna arengukava aastani 2035, 2018, lk 4–14) Linnas on mitmeid eriilmelisi kogukonna keskuseid ja kogukondasid, mis asuvad eri linnaosades, kui ka osavaldades. Kogukonna roll kohaliku kultuuri säilitamisel ja arendamisel on Pärnu linna vaatest oluline ning muudab iga piirkonna omanäoliseks. (Pärnu linna arengukava aastani 2035, 2018 lk 9)

Kogukonna arengu toetamiseks on loodud Pärnu linnavalitsuse kultuuriosakonna poolt tegevustoetused, mis toetavad valdkonnas tegutsevaid mittetulundusühinguid. Valdcondlikeks ühinguteks peetakse erinevaid kogukonna keskuseid, avatud

kultuurikeskuseid ja kultuuriühinguid, kelle tegevus piirkond on Pärnu linn. Valdkondlike toetusi antakse vastavalt haridus-, noorsoo-, kultuuri- ja spordiprojektide toetuse andmise korrale (Pärnu Linnavalitsus, *s. a.*).

Pärnus rahvusvahelist kogukonda on toetamas Eesti Ingerisoomlaste liit, kes on tegutsemas Pärnus, Viljandis, Tallinnas, Tartus, Narvas, Rakveres, Haapsalus, Võrus, Paides ja Jõhvis. Liidu peamiseks eesmärgiks on ingerisoomlaste kultuuri ja soome keele säilitamine ning arendamine. Ingerisoomlaste seltside tegevus põhineb regulaarsetel kohtumistel ja erinevate tähtpäevade tähistamisel. Lisaks tegutseb mitmetes seltsides käsitöö-, tantsu- ja laulukollektiive. Samuti kuulul liidu tegevusalasse rahvapärimuse ja elulugude kogumine. (Eesti Ingerisoomlaste Liit., *n.d.*)

Pärnu vene rahvakultuuri säilitamiseks ja populariseerimise toetamiseks on loodud kodaniku algatusel aastal 2005 MTÜ Vene Kultuuriselts Pärnu Aplaus Plus. Seltsi eesmärkideks on laste- ja noorsoo kunstilise ja loominguliste omaduste arendamine, vene kultuuri ja keele eriala õpetajate kokkutulekute ning konsultatsioonide korraldamine, kultuuri edendavate näituste ning konkursside organiseerimine, lisaks arhiivi loomine ja kirjastamine. Organisatsioonile on olulisel kohal klubilise töö organiseerimine, loengute läbiviimine ja vene rahvakultuuri säilitamine ning populariseerimine. Vabariik tunnistab mõtteviiside erinevust ja kogukonna toetamist. (Vene Kultuuriselts Pärnu Aplaus plus, *s. a.*)

Pärnu linn on kodulinnaks mitmetele rahvustele, kes on leidnud tee Pärnusse. Pärnu keskuslinnas elab Eesti kodakondsusega 47 814 elaniku aasta 2022 andmetel. Euroopa Liidu väliseid kodanike on 2022. aasta jaanuari seisuga elamas Pärnu linnas 1957 inimest. Euroopa Liidu liikmesriikidest kodanike elab 607 inimest. Määramata kodakondsusega isikuid on linnas 822 inimest. Linna elanike, kelle päritolu riik teadmata 13 inimest. (Statistikaamet, 2022)

Rahvusvahelise kogukonna ja integreerumise toetamiseks loodi Pärnus 23.04.2021 mittetulundusühing International House of Pärnu. Asutaja liikmeid on MTÜ-l kolm, kelleks on Thea Tammeleht- Abraham, Toomas Toodu ja Rose Kairimi. Organisatsiooni missiooniks on aidata välismaalt Pärnusse kolivatel inimestel kohaliku kogukonnaga edukalt sulanduda. Organisatsiooni eesmärgiks ei ole üksnes välismaalaste toetamine

kohalikus kogukonnas, vaid ka julgustada ja tugevdada suhteid kohalike kui ka Eestisse tagasipöördujatega. MTÜ International House of Pärnu eesmärgid on järgmised: aidata uustulijatel kogukonda integreeruda; luua usaldust ja kuuluvustunnet pakkuv keskkond; pakkuda uutele tulijatele praktilisi nõuandeid ja lahendusi; pakkuda tuge lastega perekondadele, kellel on kooliteed alustavad lapsed; hõlbustada eesti keeleõpet. Pärnu rahvusvaheline maja on oma tegutsemis aastate jooksul korraldanud viis avaliku sündmust, mis on suunatud Pärnu rahvusvahelisele kogukonnale. Esimese üritusena korraldas Pärnu Rahvusvaheline maja kahekümnendal augustil 2021 Eesti taasiseseisvumise tähistamise sündmuse, mille eesmärk oli tuua kokku kogukond ja üheskoos tähistada sündmust, mis on oluline nii välismaalastele, kui ka eestlastele. Teise sündmusena korraldasid perekonna pikniku, mille eesmärk oli samuti tuua kokku kogukond, kuid seda koos täiskoosseisus. Piknikul osalesid välismaalased, kui ka tagasipöördunud, kelle perekond on rahvusvaheline. Järgnevad sündmused olid informatiivse sisuga, tutvustamaks Pärnu Rahvusvahelise maja võimalusi. Rahvusvaheline maja on enam aktiivne suvisel perioodil, seda kuna neil puuduvad hetkel statsionaarsed ruumid ning sündmuseid on lihtsam korraldada soojal perioodil välitingimustes. (International House of Pärnu, *n.d.*)

Pärnu linn on mitmekesine ja võimaluste rohke väike linn, mis on oma väiksuses meelispaik mitmetele tagasipöördujatele. Rahvusvahelise kogukonna toetamiseks koostöös kohaliku kogukonnaga on Pärnus mitmed erinevaid rahvuskultuure edendavaid organisatsioone, mis kõik loovad võimalusi paremaks integratsiooniks.

2.2. Uurimismeetod, valim ja uurimise läbiviimise korraldus

Töös soovitakse teada Eestisse tagasipöördujate peamiseid põhjuseid tagasipöördumiseks ja millised on tagasipöördumisejärgne abivajadus Eestis. Sellest tulenevalt on käesolev uuring läbi viidud kvalitatiivsel meetodil, milles on kasutatud poolstruktureeritud intervjuu vormi, mis võimaldab uurida ning analüüsida intervjueritavate kogemusi käsitletavas teemas (Preston, A. *et al.*, 2008, lk 292). Kvalitatiivne uurimismeetod ei anna arvilisi vastused ning peamised lõpptulemused on suulised. Antud meetod võimaldab küsida intervjueritavalt vajadusel täpsustavad küsimusi ning teemat vajaduspõhiselt laiendada (Õunapuu, 2014, lk 59). Kvalitatiivne meetod võimaldab

süvitsi analüüsida uuritava kogemusi ja vaateid, lähtuvalt teemast. Intervjueeritava kogemuste mõistmiseks tuleb neid märgata ja tähelepanu pöörata ning kvalitatiivne lähenemisviis annab selleks võimaluse (Õunapuu, 2014, lk 62). Uuring, mis on läbi viidud kvalitatiivsel meetodil ei ole statistiline, selles uuringus kajastuvad inimeste kogemused, milles on olulisel kohal intervjueeritava sotsiaalne ja kultuuriline taust ning eelnevad kogemused (Rahman, 2016, lk 103).

Uuringus keskendutakse inimeste kogemuste kogumisele läbi poolstruktureeritud intervjuude, kuna see meetod annab paindlikkuse (Õunapuu, 2014, lk 171). Intervjuu kui uurimisvorm võimaldab intervjueeritaval lahti mõtestada isiklike kogemusi ja võimaldab intervjueeritaval mõelda ja rääkida kogemustest ning ootustest (Anyan, 2013, lk 1). Uuringus osalevale vastajale antakse ettevalmistatud küsimused, kuid vastaja vastustest lähtuvalt võib uuringu läbiviija muuta küsimuste järjekorda ja esitada täpsustavaid küsimusi. Vastused annavad võimaluse uuritava teema üle arutada või vajaduspõhiselt alustada teema uurimist kaugemalt, kui esialgselt planeeritud (Lune & Berg, 2017, lk 69).

Intervjuu läbiviimiseks oli autoril koostatud 22 küsimust (vt lisa 1), küsimused baseerusid eelnevalt koostatud teorial ning olid jaotatud kolme plokki. Neist esimene sisaldas küsimusi, mis käsitlesid vastaja üldandmeid. Teine plokk sisaldas küsimusi, mis uurivad Eestist väljarändega seotud aspekte. Kolmas plokk sisaldas küsimusi, millega sooviti teada saada, millised on peamised tagasipöördumise põhjused ning millised on olnud tagasipöördumisega seotud probleemid ja kuidas oleks võimalik tagasipöördujaid paremini toetada Pärnu linnas. Üldkogumisse kuuluvad Pärnu linna ja osavaldade elanikud, kes on peale pikaajalist välismaal elamist tagasi Eestisse pöördunud.

Uurimistöö sihtrühm on isikud, kes on elanud välisriigis üle seitsme aasta, kuid naasnud tagasi elama Eestisse. Valimi meetod oli ettekavatsetud valim, uuritavad kaasatakse valimisse ettekavatsetult ning kindlate kriteeriumite alusel (Õunapuu, 2014, lk 143). Valimi suuruseks on 10 inimest ja valimi koostamise aluseks on seatud kriteeriumid, et respondent peab olema tagasipöörduja Eestisse peale pikaajalist välisriigis elamist ja elama alaliselt Pärnu linnas.

Respondentideni jõuti läbi sotsiaalmeedia üleskutsete tagasipöördunud kogukonna kanalites ja läbi MTÜ International House of Pärnu liikmete kirjalisti. Andmete kogumist alustati 13.03.2023 ning see kestis kuni 07.04.2023. Respondente osales uuringus kümme. Intervjuud viidi läbi individuaalselt, et tagada võimalikult mugav keskkond respondentidele oma arvamuste ja kogemuste edastamiseks. Intervjuu läbiviimiseks sai iga respondent valida endale sobiva kuupäeva ja kellaaja. Kohtumised viidi läbi veebisilla vahendusel, kus töö autor küsis luba vastuste salvestamiseks ja hilisemaks anonüümseks kasutamiseks lõputöö uuringus. Keskmine intervjuu pikkus oli 38 minutit, kõige lühem intervjuu tagasipöördujaga oli 21 minutit ja kõige pikemalt vastati küsimustele üks tund ja neli minutit.

Andmed salvestati videokõne salvestamise rakendusega ning seejärel transkribeeriti vastanute vastused ümber kirjalikeks vastusteks. Vastuste transkribeerimiseks kasutati Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi transkribeerimise tehnoloogiat (Olev & Alumäe, 2022). Vastajate konfidentsiaalsuse tagamiseks anti vastanutele koodid T1–T10 nendega läbiviidud intervjuude järjestuses. Peale transkriptsiooni ja vastuste üle kontrollimist alustati andmeanalüüsi, kus meetodina kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Valik analüüsi meetodiks tehti, kuna sisuanalüüs andis võimaluse analüüsida intervjuusid teemade ja märksõnade põhjal, mis omakorda võimaldab luua mustreid ning tõlgendada tulemusi (Bengtsson, 2016, lk 10). Intervjueeritavaid oli kokku kümme, kellest kaheksa olid naised ja kaks olid mehed. Kümnest vastanust kuue sihtriik oli Euroopa Liidu väline riik (T1, T3, T4, T5, T8, T10) ja neljal vastanutest oli rände sihtriigiks Euroopa Liidu liikmesriik (T2, T6, T7, T9). Väljarände sihtriigid respondentide seas olid: Suurbritannia, Venemaa, Taani, Austraalia, Ameerika Ühendriigid, Hiina, Soome, Prantsusmaa ja Saksamaa. Intervjueeritavate välisriigis elatud periood oli üheksast aastast kuni 28 aastani.

Temaatilised kategooriad, milles töö autor viis läbi analüüsid olid: väljarände mõjutegurid; tagasipöördumise motiivid ja mõjutegurid; tagasipöördumisejärgsed abivajadused. Järgnevas alapeatükis antakse eelpool kogutud meetodika abil kogutud uuringu tulemused.

2.3. Uurimistulemuste analüüs

2.3.1. Väljarände ja tagasipöördumise motiivid ning mõjutegurid

Järgnevas alapeatükis antakse ülevaade uuringu tulemustest. Olulisemad vastused toob autor välja tsitaatidena, mille alguses on välja toodud respondenti tähistav tunnus. Uurimistulemused esitatakse kolmes osas, kus esimeses osas uuriti väljarände mõjutegureid, teises osas tagasipöördumise motiive ja mõjutegureid ning kolmandas osas tagasipöördumisejärgseid abivajadusi.

Autor alustas tagasipöördunudega intervjuud sissejuhatusega, tutvustades käesoleva töö teoorias kasutatud mõisteid ja näiteid, peale tutvustust uuris autor respondentide üldandmeid ja väljarände sihtriiki puudutavat temaatikat. Uuritavaid iseloomustavad andmed on välja toodud eelmises alapeatükis valimit puudutava osa juures.

Peale sissejuhatavat osa uuris töö autor respondentidelt nende väljarände põhjuste kohta. Väljarände eesmärgid respondentidel üldiselt erinesid, kuigi esines ka kattuvusi vastanute seas. Respondendid T1, T5, T7, T8 ja T10 tõid välja, et nende väljarände peamiseks eesmärgiks oli töö, kuid osaliselt ka soov reisida.

Ma olin väga noor kahekümnendate alguses, siis mind pigem kõnetas minna sellisesse riiki, kus on läänelik ühiskond, aga samas ka tutvuda nagu erinevate kultuuridega ja maailma riikidega. Ja et siis kuna ma ei teadnud tol hetkel, mida ma kindlalt soovin õppida ehk, siis ma otsustasin minna reisima ja töötama ülikooli asemel. (T1)

Spetsialistina välisriiki kolinud T5 tegi teadliku karjäärivaliku, et tagada eneseareng. Väljarände sihtriigis pakutud töö oli eelnevalt omandatud kõrgharidusega kooskõlas ning tänu sellele tegi respondent oma valiku. Respondent T7 kolis välisriiki, kuna talle tehti tööpakkumine. Tema eelnev haridustee ja töökogemus olid värbajale silma jäänud ning talle tehti tööpakkumine, millega kaasnes kolimine välisriiki. Neli vastajat tõid väljarände põhjuseks soovi omandada kõrgharidus välismaal (T2, T4, T6, T9). Välisülikoolis kõrghariduse omandamise soov oli seotud kõigil vastanutel spetsiifilise eriala valikuga, mida Eestis sellel hetkel õppida ei olnud võimalik. Vaid üks respondent (T3) ütles, et tema väljarände põhjuseks oli abikaasa, kes oli pärit teisest riigist ja sellest tulenevalt tehti

otsus kolida abikaasa sünniriiki. Otsust mõjutavateks teguriteks oli mõlema hea vene keele oskus ning välismaalasest abikaasa vähene eesti keele oskus.

Kohanemisprotsessi kirjeldasid intervjueeritavad pigem keeruliselt. Uues kultuuriruumis kohanemine võtab aega ja vajab palju taht. Seda kommenteeris T2: „Ja noh, mida need aastatega siis ikkagi oli näha, et tegelikult peab olema topelt tubli, topelt motiveeritud, topelt enesekindlam, et seal läbi lüüa.“

Olenevalt sihtriigist oli kohanemine seotud keelebarjääri või kultuurišokiga. Uuring näitas, et kohanemisprotsess on pigem aeglane ja sõltub indiviidist ning motivatsioonist sihtriigis kohaneda. Motivatsioonist kohanemisel rääkisid kolm vastanut (T2, T5, T9), et peamine motivatsiooniallikas oli seotud töö otsingutega, kuna kohaliku kogukonda ning kultuuri tundev sisserändaja on tööturul enam hinnatud. Kohanemine väljarände sihtriigis toimus lihtsustatult, kui omati eelnevaid tuttavaid või perekonna liikmeid sihtriigis. Kogemuste jagamine tuttavatelt aitas kaasa enam, kui eelnevalt tehtud kodutöö sihtriigi osas. Kohanemisele aitas kaasa ka vastanu T3 arvates, kultuurilised sarnasused koduriigiga võrreldes. Sihtriigi kultuuriruumiga sarnasused aitasid kaasa mõista paremini kultuurilisi erinevusi ning seeläbi paremini integreeruda. Raskustena tõid välja veel uuringus osalenud (T2), et kohaliku keele õpe võtab aega ning kuniks keel ei ole ladus, on raske mõista täielikult kohaliku elulaadi ning integreeruda ühiskonda. Vastanutest vaid üks (T5) leidis, et kohanemine võõrsil ei olnud niivõrd väljakutseid esitav, kuna tema sisselamisele aitas kaasa nii töö kui ka perekondlikud sidemed.

Vastanutelt uuriti, kuidas mõjutas kohanemist sihtriigis eelnev haridus ja kvalifikatsiooni(-id). Neli vastajat (T2, T4, T6, T9) tõid välja, et nende eelnev haridus aitas neid tööturul ning seeläbi ka kiiremini kohaneda sihtriigis. Küll aga tõi välja üks vastaja (T10), et tema eelnev Eestis omandatud kõrgharidus ei olnud nii suureks abiks, kui ta oli seda eelnevalt lootnud, kuna väljarände sihtriigis ei oldud hästi meelestatud Nõukogude Liidu aegse haridus kvaliteedi osas. Intervjueeritav T10:

Minu parimad õppe aastad olid kuidagi raisku läinud /.../ uuesti alustamine oli raske. Kuid tagantjäreli oli mul osati hea meel, et olin sunnitud uuesti alustama ja mõtlema, mida ma veel oskan peale põllumajanduse /.../ uute oskuste omandamine andis võimaluse tegelikult karjääriks.

Üks uuringus osalenud tagasipöörduja (T8) tõi välja, et tema eelnev kogemus eri rahvastega oli lihtsustavaks elemendiks kohaliku kultuuri tundma õppimisel ning seeläbi oli lõimumise protsess lihtsustatum. Respondent T8 sõnas:

Kuna minu lahkumine Eestist lahkumine oli peale keskkooli, siis minu kvalifikatsioonid miskis kindlas olid puudulikud. Küll aga pidin kohapeal endale uusi oskuseid omandama /.../ pärast juhutööde tegemisi farmides /.../ sain töö kohvikus ja omandasin barista kutse. Kohviku töö aitas, mul vist kõige paremini tegelikult mõista ka kohaliku kultuuri /.../ suhtlus julgus kohalikega tuli kindlasti sealt /.../ kogemus mis ma sealt kohvikust sain andis mulle ellujäämiseks vajalikud oskused.

Kuigi teatud oskustel oli kasu, et kohaneda sihtriigis, tõi välja kõik uuringus osalenud, et kohanemine saab toimuda üksnes kultuuriruumis kohapeal ja eelnevad kvalifikatsioonid ei ole piisavalt toetavad tegurid, et lihtsustada kohanemist.

Peale väljarändega seotud teemasid uuris autor respondentidelt nende peamisi tagasipöördumise motiive ja mõjutegureid, miks pöördui tagasi Eestisse elama. Esmalt küsiti, millised olid respondentide Eestisse tagasipöördumise põhjused. Uuringus osalenud viis intervjueritavat (T2, T4, T5, T6, T8) nimetas tagasipöördumise põhjuseks igatsust perekonna ja sugulaste osas ning tugivõrgustiku omamist koduriigis, seda eelkõige tagasipöördujate osas, kellel olid lapsed. Turvatunne, mida loob tugivõrgustiku omamine koduriigis on mitmete intervjueritavate (T4, T1, T2) vastuse seas väga olulisel kohal.

Intervjueritavatele küsiti, mis olid nende peamised tagasipöördumise põhjused. Kolm (T2, T4, T10) vastanut tõi välja, et nende tagasipöördumise ajendiks oli koduigatsus Eesti näol. Koduigatsust mõjutasid vastanutel, kelle olid lapsed, soov pakkuda lastele eesti keelset kogukonda ja Eesti lasteaia kogemust. Intervjueritav T5:

Ega ma olen nagu pikka aega tahtnud ja üritanud, aga kuidagi nagu ei, ei õnnestunud. /.../ Tahtsin, et lapsed saaksid lasteaed, väga paljud tulevad laste pärast tagasi. Sest ta Ameerikas ma poleks saanud neile sellist asja pakkuda, kuna lasteaeda Ameerikas ei ole.

Eesti lasteaia alushariduse kvaliteeti pidasid kõik lastega tagasipöördunud väga heal tasemel hariduseks.

Tagasipöördunud T1 ja T9 tõid välja COVID-19 viiruse leviku ning selle mõjutustel tehtud otsuse võimalusest tulla tagasi koju. Mõlemad vastanud tõid välja, et Eesti loodus ja vähene asustatus olid tugevateks argumentideks pandeemia ajal. Lisaks kõigele muule, võimaldas pandeemia algus ka ümber mõelda töö korralduse ning võimaldas kodukontori tegemise Eestist, jätkates samal ajal tööd välisriigis. Välisriigis saadav töötasu on mitmeti kõrgem, kui Eestis saadav tasu sarnase töö eest. Tagasipöördumise otsuse langetamisele aitas kaasa viiruse leviku takistamisega soositud kodukontori võimalus. Aastal 2020 suvel tagasi naasnud T7:

Tagasi tulekut mõjutasid mitmed tegurid, sest olin juba pikalt mõelnud, et tahaks tagasi tulla. /.../ kuid hirm väärilise töötasuga töö leidmise ees oli suur, kuid kui tööd hakkasin otsima, sain aru, et on tööd, mida saan teha kodukontorist väärilise tasu eest. See andis viimase motivatsioonilaengu, et on aeg tagasi tulla.

Sarnast hirmu tööturu valikute osas väljendas ka vastaja T1, enne kui tegi otsuse tagasipöördumiseks. Lisaks tõi välja vastanu T1, et tal oli Eestis ootamas vanaema maja, mis ootas renoveerimist ning andis võimaluse veeta COVID-19 viiruse laialdane leviku periood eemal teistest luues omale kodu.

Mõjutegurid lisaks perekondlikele teguritele olid ka väliste tegurite mõju tagasipöördumisele. Kuigi mõjutegurid võivad kattuda suuresti põhjustega, miks otsustati tagasi pöörduda on oluline välja tuua vastustest järgmised mõjutegurid.

Intervjueeritav T9: „Pandeemia algus, pani kõik lukku Prantsusmaal /.../ Eestis oli avarus ja hea internetiühendus ning ka mitte nii karm reeglistik. See oli mulle müügi argumendiks, et kolida tagasi ja jagada oma saadud kogemusi Prantsusmaalt.“ Eesti pandeemia- aegne poliitika oli nii mõnelegi tagasipöördujale lisaargumendiks, miks just sellel hetkel võtta vastu otsus tagasipöördumiseks (T1). Tagasipöördunud T10:

/.../ mõjuteguriks oli kindlasti ka riigi otsus lahkuda Euroopa Liidust, mis esmalt oli väga vastukarva minu poliitiliste vaadetega. Abikaasa ettevõtte seisukohast, kus suur turu osa oli eksport Euroopasse, muutis see mitmeid vaateid /.../ Eestisse

tagasikolimine andis võimaluse siiski jätkata ettevõtte seisukohast tööga Euroopa Liidus, kuid samas jätkata ettevõtte tegutsemist ka Suurbritannias.

Tagasipöördumise põhjused, on üldisemas mõttes küll sarnased, kuid siiski on iga indiviidi tagasipöördumine sügavalt isiklik ning erinevused on suured. Intervjueeritavate vastustest selgus, et tagasipöördumise põhjused ja mõjutegurid on sarnased ning üksteist toetavad.

2.3.2. Tagasipöördumisejärgsed abivajadused

Tagasipöördumist mõjutavad tegurid mõjutasid vastanute seas ka tagasipöördumisejärgseid abivajadusi. Abivajadus erines vastanute seas, peamiselt kas tagasipöördumine toimus perekonnana, koos lastega või üksikult. Lisaks mõjutas tagasipöördumisejärgset abivajadust kohanemine Eestis. Mitmed intervjueeritavad vastasid, et pikaajaliselt välisriigis elades ja vaid külastades kodumaad on nad loonud omale ilustava pildi kodumaast. Tagasipöördumisejärgselt on kohanemine tänu ilustatud ettekujutustele pigem keeruline. Selles alapeatükis antakse ülevaade intervjueeritavate tagasipöördumisejärgsest abivajadusest.

Respondendid, kes leidsid, et nende taas kohanemine kodumaal oli pigem kerge töid välja, et suurt rolli selles mängib kohaliku tugivõrgustiku olemasolu (T1, T2, T6, T9). Eestiga tihedalt sidet hoidnud vastanud leidsid, et kohaneda oli kergem. Intervjueeritav T6 sõnas, et tagasipöördumisejärgselt andsid sõbrad ja perekond parima, et tema tagasipöördumist võimalikult palju soosida. Selle tulemusena, oli tema tagasipöördumine lihtsustatud ning kohanemisel abivajadused väljastpoolt puudusid. Samuti tõi välja vastaja T6, et perekonna toetus oli tugev. Perekond tuli vastu laste hoidmisega, kuniks lapsed said endale tagasipöördumisejärgselt kohaliku lasteaeda koha. Lihtsustatud tagasipöördumisel tõi kolm vastanut (T1, T2, T9), et kohaliku keele oskus lihtsustas tagasitulekut, kuna puudus vajadus ennast tõestada kohalikuna. Tagasipöörduja T1 omas head kogemust tagasipöördumisejärgse toetusega kohalikult omavalitsuselt:

Pärnus on päris hästi kõik need sotsiaalteenused ja ma sain nagu kõik korraldatud ära, mis majapidamisega oli seotud. /.../ abikaasaga seotud murede osas oldi väga vastutulelikud, mis puudutas tema isikukoodi ja perearsti leidmist.

Kohanemist pigem kergeks nimetanud tagasipöördujad olid oma tagasipöördumise otsuses ja motiivides kindlamad (T6, T9). Nende eelnevalt uuritud materjalid internetist kui ka kogemusvahetustest teiste tagasipöördujatega olid abiks kohanemisel. Kohanemisejärgsed abivajadused olid pigem minimaalsed, kuna omati tugivõrgustiku, kelle poole pöörduda. Respondendid, kes küll kirjeldasid tagasipöördumist, pigem kergeks, leidsid et kohanemine võtab siiski aega (T8, T10). Intervjueeritav T6:

Minu tagasipöördumine oli pigem lihtne, kuna mul olid alati head suhtes oma perekonnaga. Nende toetus oli mul olemas, kui lahkusin Eestist, olid alati toeks, kui mul oli miski mure või probleemi mida soovisin jagada. Tagasi tulles oli mul samuti nende toetus. Kõik olid valmis abistama, alustades sellest, et kas ma olen ikka kindel /.../ venna juures oli võimalik mul esmalt peatumispaik leida. Minu tagasipöördumise tegi raskeks iseendaga rahu leidmine Eestis. Kõik oli muutunud, kuid samas midagi ei olnud muutunud. Minu sõbrad olid endised, kuid oma eludega edasi liikunud /.../ poliitikast ma ei ole kunagi eriti huvitunud, kuid kui tagasi Eestisse kolisin tundsin, et pean midagi riigile tagasi andma. Just kui aastad eemal muutsid mind enam tundlikuks kohaliku poliitika osas. Ja jõuetuse tunne teatud otsuste osas, mis loovad mitte salliva ühiskonna on mulle vastu /.../ kuigi toetus oli olemas, oli võibolla veidi raske taas kohaneda.

Tagasi kodumaale tulek, ei olnud mitte kõigile intervjueeritavatest kerge protsess. Intervjueeritavad tõid välja raskete momentidena välja:

Et see kohanemine, kui sa oled nagu teises ühiskonnas pikalt olnud, et sa pead kõigepealt taas kohanema, et hakkama saada ja integreeruma, omaks võtnud teatavat mõttelaadi. Ja siia tagasi tulles siis on osa sinu otsustada, kuidas kohaneda, aga siin seda ei ole, et see nagu ootad ühiskonnalt või sõpradelt või sugulastelt ja seda ei ole. /.../ Siin on inimesed võib-olla natukene enesekesksemad ja oma eludega väga hõivatud. /.../ Mul oli alguses päris raske tagasi tulles poliitilisest vaadetest. Pärnu on pigem konservatiivne ja parempoolne, kui tulla väga liberaalses ühiskonnast /.../ mul on tunne et ma ei kuulu siia, ei suhestu, olen pigem ettevaatlik kui kuskil räägin või mõtlen. Isegi tööalaselt olen otsustanud ennast siduda 80% Eestist välja, kuna tunnen, et ei kuulu siia (T4).

Sarnaseid mõtteid jagasid veel kolm tagasipöördujat (T5, T9, T10), kes tundsid eelkõige, et teatud kinnisemate ühiskonna tunnustega on raske kohaneda. Lahkunud riigist, mis oli eelnevalt väga kinnine loodeti teatud mentaliteedi muutust, kuid teatud sallivus ja mõistmine ühiskonnas ei ole veel nii arenenud võrreldes mõne lääne riigiga.

Intervjueeritav T5 lausus:

Ei tea, mis lihtsalt läks, kõik tundus minevat keeruliselt. Integratsiooni sihtasutuse lehele seal on hästi palju igast infot ja sa võid seal lugema jäädagi ja aeg läheb, tiksub, aga tolku konkreetset sellest midagi ei ole. /.../ Minu töö jäi edasi Ameerikasse, kuid püüdes aru saada, mis ja kuidas käib maksude maksmine kahes riigis on väga keeruline, et mitte maksta topelt /.../ püüdes abi saada maksuametilt puudusid seal töötajad, kes mind oskaks aidata, muudkui suunasid mind ühe ametniku juurest teise juurde. Kahjuks väga karm reaalsus, mida kuulda väga paljude tagasipöördujate osas, eriti mis puudutab maksusüsteeme väga enda saapaninast kaugemale ei taheta näha, öeldaksegi, kui Eesti maksusüsteem ei ole, siis seda ma olen kuulnud väga mitmelt tagasipöördujalt.

Tagasipöördunute kogemuste positiivne kogemus oli seotud perekondliku toe või sõpruskonna toe omamisega. Negatiivseid kogemusi ja pigem raskelt teekonda tagasi nimetasid intervjueeritavad, kellel ei olnud kohaliku tugivõrgustik nii võrd tugev.

Abivajadusi tõid intervjueeritavad välja mitmeid, kaheks intervjueeritavat T1, T2, T4, T5, T7, T8, T9, T10 tõid välja, et informatsiooni on küll palju, kuid samas raske on orienteeruda. Integratsiooni sihtasutuse kodulehel olev info on küll esmapilgul informatsiooni rohke, kuid kuna iga tagasipöördumine on erinev siis sealne informatsioon ei toeta inimese keskset lähenemist. Tagasipöördujad järeldasid kõik, et integratsiooni sihtasutuse kodulehel on paremini ülesse ehitatud osa, mis puudutab välismaalaste integreerimist Eesti ühiskonda, kuid vähem on materjale sellest kuidas võiks Integratsiooni sihtasutus aidata kaasa tagasipöördujaid.

Viis intervjueeritavat (T2, T4, T5, T6, T7) mainisid lasteaiakohtadega seotud abivajadust. Pöördudes tagasi kodumaale ei olnud lapsevanemad ega lapsed registreeritud aadressiga rahvastikuregistris. Mis muutis lasteaiakoha saamise kohaliku omavalitusse väga keeruliseks. On keeruline aru saada, kuidas saab laps lasteaeda, kuidas on võimalik eelnevalt registreerida, kui seda on üldse võimalik teha. Viis tagasipöördunut (T1, T2,

T4, T5, T6) leidis, et selle probleemi lahendamiseks võiks olla kirjeldatud juhis Integratsiooni Sihtasutuse kodulehel, mida on vaja selleks, et laps saaks koha laseaias, kui laps ei ole sündinud Eestis.

Abivajadusena tõid välja Pärnus alaliselt elavad tagasipöördunud, et kogukonna keskust kus toimiks tegevusi regulaarselt. Tagasipöördunud, kelle kaaslane on välismaalane on leidnud palju toetust oma välismaalasest kaaslasele läbi sotsiaalmeedia platvormi Facebook grupi „Expats in Pärnu“ (T1). Tagasipöördunudate sõnul leidub seal asjakohast informatsiooni, mis on aidanud ka neil jõuda teatud murekohtadega lahendusteni jõuda. Küll aga ainuüksi sotsiaalmeedia grupist jääb väheseks ja tagasipöördunud (T4) on tundnud, et spetsialistid, kes tagasipöördunudate murede ja abivajadustega oskaksid aidata puuduvad. Seda mitte üksnes Pärnu Linnavalitsuse osas vaid ka riiklikul tasandil. See tõttu tuleb tagasipöördunudel loota kogemuslugudele ja eelnevalt läbikäidud dokumentatsioonidele. Kogukonna keskusest Pärnu Rahvusvahelise maja näol, teati intervjuueeritavate seas vähe. Intervjuueeritavad T1 ja T3 olid kuulnud Pärnu Rahvusvahelisest majast, kuid ei olnud osalenud nende korraldatud sündmustel. Ülejäänud uuringus osalejad ei olnud kursis Pärnu Rahvusvahelise maja olemasoluga. Intervjuueeritav T1 leidis, et Pärnu Rahvusvaheline maja on väga vajalik organisatsioon, kuid teadlikus selle toimimisest ja võimalustest võiks olla paremini kajastatud ka Pärnu linnavalitsuse kodulehel ja teavitustöö selle organisatsiooni võimalustest spetsialistide seas võiks olla suurem.

Teadlikus tagasipöördumise toetustest nii materiaaletest tagasipöördumistoetuse näol, kui ka Integratsiooni Sihtasutuse poolt korraldatud kogemuskohatumiste näol on tagasipöördunudate seas pigem madal. Tagasipöördumise toetust oli taotlenud vaid üks tagasipöördunud (T7) ning sai positiivse vastuse toetuse saamiseks. Viis tagasipöördunudat (T1, T2, T3, T5, T8) olid uurinud tagasipöördumistoetust, kuid tutvudes toetuse saamiseks vajaliku dokumentatsiooniga tundus neile, et nad ei vasta kriteeriumitele ning edasise taotluse uurimiseks motivatsioon puudus. Kolm tagasipöördunudat (T4, T6, T10) olid kuulnud tagasipöördumise toetusest, kuid ei ole tundnud taotluse esitamise järgi huvi ega vajadust. Üks tagasipöördunud (T9) ei olnud eelnevalt kuulnud tagasipöördumise toetusest ning leidis, et tagasipöördumise toetuse informatsioon, peaks olema avalikkusele enam teada.

Intervjueeritavad kirjeldasid taas lõimimise protsess Eestisse erinevalt, olenevalt eemaloleku ajale, kui ka tugivõrgustiku olemasolule kodumaal. Küll aga kõige kauem välisriigis elanud intervjueeritav T3 kirjeldas taas lõimimise protsessi keerulisuselt: „Kodumaalt ära oldud aastate jooksul oli väga palju muutunud. Muutunud oli kohati keel, kuid ka mentaliteet. Mul võttis aega päris kaua /.../ ühiskond on muutunud avatumaks, kuid mitmeti ka vähem sallivamaks.“ Taas lõimimise lihtsuse juures tõid tagasipöördujad välja, et peamine mis tegi taas lõimimise lihtsaks oli keele barjääri puudumine võrreldes välisriiki lõimimise.

Intervjuudest selgus, et Pärnus elavad tagasipöördujad ei ole kursis tagasipöördumise järgsete toetavate kogemuskohtumistega. Tagasipöördujad T1, T3, T5 olid kuulnud eelnevalt, et sellised kohtumised on kuskil toimunud, kuid millal ja kus on neile teadmata. Intervjueeritav T3: „Kuulsin telest, kui olin tagasipöördunud, et sellised kohtumised on toimumas, kuid sain aru et need on toimumas üksnes Tallinnas.“ Uuringus osalejad leidsid, et sellised kohtumised on vajalikud toetamiseks tagasipöördunuid. Küll aga, et informatsioon nende toimumisest ja regulaarsusest peaks olema lihtsamini leitav üle üldiselt. Üldiselt otsitakse kogukonda, kellega oma kogemusi ja muresid jagada, kuid tuntakse, et sellealane informatsiooni jaotus on kaootiline ning vajaks paremat koordineerimist. Teabe jagamine võiks olla järjepidevam ka eestlaste kogukondades välisriikides, mis annaks võimaluse enam teabega tutvuda juba enne selle vajaduse tekkimist. Intervjueeritav T1 oli kuulnud kohtumistest, kuid leidis, et need võiksid toimuda ka veebipõhiselt ja regulaarselt, et informatsioon oleks üheselt kättesaadav ja korrapärane. Lisaks leidis T1, veebipõhine kohtumise versioon annaks võimaluse osaleda ka laste kõrvalt ning luues võimaluse seda teha kõikjal Eestist.

Tagasipöördunute vastustest tuli välja, et mitmed uuringus osalejad (T4, T5, T6) otsustasid jääda tööle kaugtööle tagasipöördumise- eelsesesse riiki. Põhjused miks otsustati jääda tööle välisriiki oli mitmeid, intervjueeritav T4: „Töötasu on suurem, kui see oleks mul Eestis“, samal põhjusel on otsustanud ka intervjueeritav T6 jääda tööle välisriiki. Vastaja T5 leidis, et tema erialane töö välisriigis on piisavalt väljakutseid pakkuv ja erialaselt teda täiendav, et soovib jätkata selle valdkonna arenguga. Lisaks mainis intervjueeritav T4, et see annab talle võimaluse siiski hoida kontakti oma eelmise koduga. Talle oli oluline, et ta ei jääks Taani kultuurist, võimalustest ja sõpradest seal kaugeks ei

jääks. Lisaks oli oluline aspekt kõigi kaugtööle jäänud inimestele, et nende esmane tagasitulek ei olnud piisavalt läbimõeldud majanduslikult. Intervjueeritavad kirjeldasid, et oluline oli teada, et esmasest järjekorras ei pea tegelema töö otsingutega vaid saab keskenduda muudele olulistele muutustele.

Töötusimist Eestis kirjeldasid intervjueeritavad T3 ja T2 pigem keeruliselt. Mõlemad tagasipöördujad pöördusid töö otsingul Töötukassa poole ning jäid rahule nende poolse abiga, külla aga leidsid pigem keerulisena leida tööd, mis neile sobiks. Seda nii töötasu kui töötundide poolest: „Mulle tundub täiesti jabur, kui pikad on töötunnid klienditeeninduses Eestis /.../ puhke ja tööaeg ei ole omavahel kooskõlas. Töötasu, mida klienditeeninduses töötades Eestis saab ei ole piisav, et toetada ennast ja perekonda.“ (T2) Vastaja T3 leidis, et tema tööotsingud olid pigem keerulised, kuna tema erialane töö ei ole Eestis kuigi laialdaselt levinud. Olles eelnevalt töötanud peokorralduses, tundis ta, et Eestis on turg ja vajadus sellise teenuse järgi väike ja tegutsejad selles valdkonnas on juba olemas. Sellest tulenevalt tegi ta otsuse minna omandama uut kõrgharidust ja seeläbi leida endale uusi karjäärivalikuid. Hetkel tema tööotsingud majandus valdkonnas on viljakandnud ning tunneb, et uus eriala on õige valik.

Uuringus osalenutest kõik vastajat tunnistasid, et kohaliku kogukonna toetust ei ole nad tundnud, kuid samas ei ole nad seda ka väljaspool perekonda sihilikult otsinud. Tagasipöördumisejärgselt on vajadused pigem esmatasandilised ning vajadus kogukonna toetuse järele võib olla hilisem. Vastajad leidsid, et pigem ollakse esialgu uudishimulikud, miks on tagasi tulnud, kuid kogukonnal puudub kogemus, kuidas ja kas peaks üldse tagasipöördujaid toetama. Sellest selgus, et uuringus osalenud tagasipöördujad ei ole vajanud kohaliku kogukonna toetust pere väliselt. Kuid leidsid, et vajaduspõhiselt leiaksid kindlasti enam kohaliku kogukonna toetust. Kaks vastajat (T2, T4) leidsid, et võiksid ise olla tulevikus rohkem tagasipöördujatele toeks, kuna on selle teekonna läbiteinud ja oskaksid olla enam toeks kogemuse põhjal.

Teemaploki kokkuvõtteks võib öelda, et tagasipöördumisejärgsed abivajadused on indiviidist lähtuvad, kuid abivajadused on siiski enamusel. Peamiseks abivajaduse allikaks on perekondlikud põhjused.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Selles alapeatükis viib töö autor kokku esimese peatüki teoreetilise ülevaate antud töö uuringu tulemustega ning võrdleb neid omavahel. Antud alapeatüki viimase osana toob töö autor välja ettepanekud ning soovitused Pärnu linnavalitsuse sotsiaal- ja kultuuriosakonnale, et toetada tagasipöördunute taaskohanemist Pärnu linnas.

Rännet on uurinud mitmed teadusharud, mis oma uuringutes pööravad tähelepanu rände eri aspektidele. Vastavalt teadusharule uuritakse rände mõju ühiskonnale, loodusele ja majandusele (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2016, lk 17–19). Väljarännatakse vabatahtlikult ja sundrände käigus (Migration Data Portal, 2021). Eestist lahkutakse vabatahtlikult, Eestist otsustasid lahkuda mitmed uuringus osalejad sooviga parandada majanduslikku järge, omandada haridus välisriigis. Samuti asutakse elama välisriigis elava partneri juurde, sooviga minna avastama maailma ning õppida tundma teisi kultuure. Rahvusvaheline ränne on aidanud kaasa olemasolevate oskuste edukamale kasutamisele välisriigis, mis omakorda on aidanud kaasa üldise inimkapitali parendamisele Euroopa Liidus. Sisserändajad saavad aidata kaasa tööjõu puuduse leevendamisele valdkondades, mis vajavad lisainimkapitali (King & Kuschminder, 2022, lk 30). Tagasipöördujad kirjeldasid oma kogemust väljarände sihtriigis tööturul erinevalt. Eelnevalt omandatud kvalifikatsioonid mõjutasid valdkondlikult Eestist lahkunuid erinevalt. Tööturul edukalt toimetulekut mõjutas ka väljarände sihtriigi majanduslik olukord ning ühiskonna üleüldine avatus välistööjõu kaasamisele. Lisaks mõjutas väljarände sihtriigis tööturu edukust väljarände eesmärk, kui eesmärgiks oli majandusliku olukorra parandamine, oldi tööturul edukamad. Kui väljarände eesmärk uuringus osalejale oli seotud eelkõige isiklikest soovidest, siis ei olnud majanduslik edu prioriteediks ning mõjutas hakkama saamise edukust tööturul.

Uuringus ilmnes, et tagasipöördumise otsus langetatakse osaliselt teoorias seostatud põhjustega. Ebaõnnestunud tagasipöördumine toimub siis, kui immigrant ei suuda sotsiaalsete või poliitiliste tegurite tõttu sihtriigis kohaneda (Kunurigu et al., Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6). Uuringus selgus, et ebaõnnestunud tagasipöördumist ei toimunud, kõik uuringus osalenud olid sihtriigis viibinud pikaajaliselt ning kohanenud kohaliku sotsiaalse ja majandusliku eluga, kus uuringus osaleja oleks säästnud raha

välisriigis eesmärgiga parandada majandusliku järge koduriigis. Samuti ei toimunud tagasipöördumise seas konservatiivsuse tagasitulekut ega vanaduspensionile jäämisest tingitud naasmist. (Kunurigli et al., Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6) Uuringus osalenud tagasipöördujad vastasid pigem innovatsiooniline tagasipöördumise teooriale. Respondendid olid välisriigis hästi lõimunud, omandanud uusi oskuseid ja tagasipöördumise järgselt oli nende üheks eesmärgiks tuua kaasa uusi ideid ja väärtuseid ning kasutada välisriigis omandatud teadmisi ja oskusi kodumaal. (Kunurigli et al., Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6) Tagasirände mõjuteguriks võib olla kiindumus koduriigi suhtes, või mitte äielik kohanemine väljarände sihtriigis (International Migration, 2020, lk 27). Uuringus osalejad tõid kõik välja teatava kiindumise kodumaasse. Eesti riigi toimimine läks korda kõigile uuringus osalenule. Perioodiliselt välisriigis elanud Eesti kodanikud olid kodumaad külastanud ja tundnud sidet nii riigi kui ka kultuuriga. Neile oli oluline laste eesti keele oskus. Otsus tulla tagasi, et lapsed saaksid kasvada ning areneda eesti keele ja kultuuriruumis oli neile väga olulisel kohal. Lisaks toodi välja, et oldi alati teadlikud, et nende soov on ühel hetkel Eestisse tagasi pöörduda. Soov liikuda välismaailma ja kogeda seal erinevaid võimalusi ning seeläbi ennast arenda, kuid siiski teadlikult sinna mitte püsivalt elama jääda.

Tagasipöördumise alase toe ja nõustamise pakkumisega tegeleb Integratsiooni Sihtasutus, kuid valdav enamus uuringus osalejatest ei olnud teadlikud tagasipöördumist toetavatest programmidest ja teenustest (Kaldur *et al.*, 2022, lk 35). Uuringus osalejad tõid välja, et informatsioon on keeruline orienteeruda ja spetsialiste, kes oleksid tagasipöördujaid pädevad toetama, on vähe. Peamine tugi tagasipöördujatele on läbi teiste tagasipöördujate kogemuste. Tagasipöördumise toetamiseks ja tagasipöördujate arvu suurendamiseks on Eesti välja töötanud tagasipöördumise rahalise toetuse, mille eesmärgiks on vältida sotsiaalmajandusliku olukorra halvenemist tulenevalt tagasipöördumisega seotud kuludest (Tagasipöördumistoetuse maksamise tingimused ja kord, 2019, § 2). Uuringus osalenud tagasipöördujate teadlikkus tagasipöördumistoetusest oli kõrge, kümnest tagasipöördujast üheksa olid teadlikud toetusest ja vaid üks oli taotlenud. Viis respondenti olid tutvunud tagasipöördumise toetusega, kuid leidsid, et ei vasta toetuse kriteeriumitele. Kolm tagasipöördujat olid teadlikud, kuid ei tundnud vajadust materiaalsele toele. Lisaks majanduslikule toele tagasipöördumisel, leiavad tagasipöördunud, et vajavad kogukondlikku toetust. Integratsiooni Sihtasutus koostöös Kultuuriministeeriumi ja

Välisministeeriumiga on välja töötanud programmi kogemuskohtumised (Integratsiooni Sihtasutus, 2021). Uuringus selgus, et tagasipöördujate teadlikkus tagasipöörduvate kogemuskohtumistest on madal. Enim mainitud abivajadus respondentide seas oli kogukonna kohtumised või kogukonna keskuse olemasolu, mille läbi tunneksid tagasipöörduvate osana kogukonnast ja omaksid ligipääsu spetsialistidele, kes omavad teadmisi tagasipöördumisega seotud probleemidest.

Uuringust selgus, et tagasipöördujad vajavad taaskohanemisel Eestis abi, kuid abivajadused on tagasipöörduvatel erinevad. Abivajadus on eripärane vastavalt tagasipöörduvate mõjuteguritele tagasipöördumisel kui ka vastavalt leibkonna suurusele, kellega tagasi pöörduakse.

Uuringu analüüsi käigus jõudis töö autor järelduseni, et Eestisse tagasipöörduvate ja Pärnu linnas alaliselt elavate tagasipöörduvate abivajadused on erinevad, kuid tagasipöördujad tunnevad, et informatsiooni toetuste võimalustest nii riiklikul kui kohaliku omavalituse tasandil on vähe. Peamiseks probleemiks on vähene teadlikkus pakutavatest toetustest ja teenustest ning teiselt poolt puudulik teadlikkus tagasipöörduvate abivajadustest. Samas selgus uuringust, et tagasipöördujad ootavad eelkõige tuge kogukonna näol, lisaks tagasipöördumisele järgnevat õigusabi ja informatsiooni kohalikust asjaajamise toimimisest.

Uurimistulemuste kokkuvõttena teeb töö autor Pärnu linna sotsiaalosakonnale ja kultuuri- ja sporditeenistusele järgmised ettepanekud:

1. Tegeleda aktiivselt tagasipöördumise järgse toetuste ja seda puudutava info levitamisega kogukonnas koostöös Integratsiooni Sihtasutusega.
2. Toetada kohaliku omavalituse spetsialiste läbi koolituste tagasipöördumisest ja sellega seotud probleemidest.
3. Aidata kaasa tagasipöördumist puudutava informatsiooni jagamisele kogukonna keskustes, mis aitaksid toetada tagasipöörduvaid ja rahvusvahelist kogukonda Pärnu linnas.

Uuringu tulemustele tuginedes leiab töö autor, et eesmärk on saavutatud. Autor on välja selgitanud peamised väljakutsed seoses tagasipöördumisega ning selle, millistest toetusest Eestisse tagasipöördujad enim puudust tunnevad. Tulemustest lähtuvalt on

tehtud ettepanekud tagasipöördujate paremaks toetamiseks Pärnu linnavalitsuse sotsiaalosakonnale ja kultuuri- ja sporditeenistusele. Uurimisküsimused said vastuse, et tagasipöördunute toetusvajadus on peamiselt seotud ühtselt kättesaadava ja asjakohase informatsiooniga. Abivajadused on tagasipöördunutel erinevad, kuid peamiselt seotud lasteaeda ja koole puudutava informatsiooniga ning spetsiaalselt tagasipöördumist toetava juriidilise abi vajadusega. Tagasipöördumise järgsete toetusmeetmete kättesaadavus ja asjakohasus vajavad kindlasti edasist uurimist.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teema valik tulenes asjaolust, et rahvusvaheline mobiilsus on aktiivseim kogu inimkonna ajaloos. Lisaks kodumaalt väljarände on kasvanud tagasipöördumine võõrsilt kodumaale (Loik, 2022). Eestisse tagasipöördumine on olnud üleüldiselt kasvutrendis, kuid senini on tagasipöördujatele ja nende abivajadustele vähe tähelepanu pööratud. Eestisse tagasipöördujatele on väljatöötatud mitmeid toetuseid ja teenuseid, kuid neid on pigem vähe ja sihtgrupp ei ole nendest piisavalt teadlik (Välisministeerium, 2022, lk19).

Lõputöö teoreetilises ülevaates tuuakse välja rände olemus ja sellega kaasnevad väljakutsed. Rände eesmärgid on tänapäeval majanduslikud ja sotsiaalsed vajadused ning võimalik eneseareng (Kaldur et al., 2022, lk 31–32). Sellest lähtuvalt on rände käsitluse teoriasse tekkinud uus mõiste „tagasipöörduja“, kes on elanud välisriigis, kuid teatud perioodi järel tagasi kodumaale pöördunud. Tagasipöördumist võib liigitada nelja kategooriasse: ebaõnnestunud naasmine, konservatiivsuse tagasitulek, vanaduspenisonile jäämisest tingitud naasmine ja innovatsiooniline tagasipöördumine (Kunuriglu et al., Fons van de Vijver & Yagmur, 2016, lk 6).

Autor kasutas uuringu läbiviimiseks kvalitatiivset uurimismeetodit ja andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuude meetodil. Autor koostas intervjuu küsimused tuginedes teooriale ja uurimiseesmärgile. Respondendid olid valimisse valitud eesmärgipäraselt, lähtudes kriteeriumitest, et tagasipöörduja on elanud Eestist eemal vähemalt seitse aastat ja kelle alaline elukoht on Pärnu linn.

Uuringu tulemused näitasid, et tagasipöördujad ei ole teadlikud kohaliku omavalitsuse pakutavate abivõimalustega ega ka riiklikul tasandil pakutavate toetusmeetmetega. Sellest tulenevalt on töö autor teinud ettepaneku Pärnu linnavalitsusele spetsialistide koolitamiseks tagasipöördumise toetamisel ja kommunikatsiooni parenduseks tagasipöördujate toetamisel.

Kokkuvõtteks võib öelda, et käesolevad lõputöös täideti eesmärk, sest uuringu tulemusena selgusid nii tagasipöördujate abivajadused Pärnu linnas kui ka ilmnesid kitsaskohad, mille põhjal oli töö autoril võimalik teha konkreetseid ettepanekuid Pärnu linnavalitusele paremaks tagasipöördunute toetamiseks.

VIIDATUD ALLIKAD

- Anyan, F. (2013). The Influence of Power Shifts in Data Collection and Analysis Stages: A Focus on Qualitative Research Interview. *The Qualitative Report*, 18(18), 1—9. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2013.1525>
- Asari, E-M., Maasing, H. (2017). Rändepoliitika suundumused Euroopa Liidus ja Eestis.. Uuringu aruanne. https://inimareng.ee/static_assets/pdf/EIA%202016-17%201.3.%20Rändepoliitika%20suundumused%20Euroopa%20Liidus%20ja%20Eestis.pdf
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8–14. <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Bijwaard, G. E., & Wang, Q. (2016). Return Migration of Foreign Students. *European Journal of Population*, 32, 31–54. <https://doi.org/10.1007/s10680-015-9360-2>
- Chabé-Ferret, B., Machado, J., & Wahba, J. (2018). Remigration intentions and migrants' behavior. *Regional Science and Urban Economics*, 68, 56–72. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2017.10.018>
- Civitta Eesti AS. (2017). *Eestisse tagasi pöörduvate perede laste õppima asumine. Lõpparuanne.* Haridus- ja Teadusministeerium. DSpace. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/56616>
- Davidov, E., & Semyonov, M. (2017). Attitudes toward immigrants in European societies. *International Journal of Comparative Sociology*, 58(5), 359–366. <https://doi.org/10.1177/0020715217732183>
- Eesti Ingerisoomlaste Liit. (n.d.). Eesti Ingerisoomlaste Liit [Estonian Ingrian Association]. <https://eestisoomlane.ee/seltsid2/eesti-ingerisoomlaste-liit/>
- Gmelch, G., & Nicholson, L. (Eds.). (2020). *Handbook of return migration*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781839100048>

- Grzymala-Kazlowska, A. (2016). *Social Anchoring: Immigrant Identity, Security and Integration Reconnected?* *Sociology*, 50(6), 1123–1139. <https://doi.org/10.1177/0038038515594091>
- Insamisa. (2021). *Eestisse tagasitulistajate lood [Stories of returnees to Estonia]*. ISSUU. https://issuu.com/insamisa/docs/insa_2021_eestisse_tagasitulistajate_lood
- International Centre for Migration Policy Development. (2019). *Return Migration. Background, Practice Examples and Policy Options for Intra-EU Mobility – Focus on Poland*. [https://www.icmpd.org/file/download/48431/file/Return0Migration_Background C0Practice0Examples0and0Policy0Options0for0Intra-EU0Mobility0%25E205930Focus0on0Poland0EN.pdf](https://www.icmpd.org/file/download/48431/file/Return0Migration_Background_C0Practice0Examples0and0Policy0Options0for0Intra-EU0Mobility0%25E205930Focus0on0Poland0EN.pdf)
- International House of Pärnu. (n.d.). *Home*. <https://houseofparnu.wordpress.com/about/>
- International Organization for Migration. (2022). *World Migration Report 2022*. <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>
- Kaldur, K., Kivistik, K., & Pohla, T. (2019). *Integratsiooni monitooringu metoodika (re)kontseptualiseerimine. Metoodikaaruanne*. Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/EIM-aruanne-1.pdf>
- Kaldur, K., Telve, K., Pertsjonok, N., Reitalu, L., Derevski, R., Jurkov, K., Khrapunenko, M., Podgoretskaya, D., Kivistik, K., Toomik, K., Vogel, E., Henahan, R. (2022). *Eesti väliskogukonnad: indentiteet, hoiakud ja ootused Eesti riigi suunal*. Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Eesti-valiskogukonnad.pdf>
- Kirkpatrick, C., & Barrientos, A. (2004). *The Lewis Model After 50 Years. The Manchester School*, 72(6), 679–690. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.2004.00429.x>
- Kultuuriministeerium & Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt. (2022). *Rändestatistika 2017–2021*. <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2022/07/randestatistika-2017-2021-est.pdf>
- Kultuuriministeerium. (2014). Lõimumisvaldkonna arengukava. *Lõimuv Eesti 2020*. <https://www.kul.ee/media/436/download>

- Kunuroglu, F., van de Vijver, F., & Yagmur, K. (2016). *Return Migration*. *Online Readings in Psychology and Culture*, 8(2). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1143>
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47–57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- Loik, K. E. (2022, 12. mai). *Möödunud aastal saabus Eestisse oluliselt rohkem inimesi kui siit lahkus*. Eesti Statistikaamet. <https://www.stat.ee/et/uudised/moodunud-aastal-saabus-eestisse-oluliselt-rohkem-inimesi-kui-siit-lahkus>
- Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9th ed.). Pearson Education Limited.
- McAuliffe, M., & Triandafyllidou, A. (Eds.). (2021). *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>
- Migration Data Portal. (2021). Migration data relevant for the COVID-19 pandemic. <https://migrationdataportal.org/themes/migration-data-relevant-covid-19-pandemic>
- Migration Data Portal. (2021). *Total number of international migrants at mid-year 2020* [database]. https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs_&t=2020
- MTÜ Vene Kultuuriselts „Pärnu Aplaus Plus“. (s. a.). *Organisatsioon*. <https://aplous.ee/selts/>
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J of Modern Computing*, 10 (3), 409–421. <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Preston, A. J., Higham, S. M., & Kibble, J. (2008). *Factors influencing the dental health of refugees and asylum seekers in Australia*. *British Dental Journal*, 204(8), E14. <https://doi.org/10.1038/bdj.2008.192>
- Pärnu linna arengukava aastani 2035 kinnitamine. (2018). *Riigi Teataja IV*, 11.10.2018, 9; *Riigi Teataja IV*, 24.11.2020, 20. Lisa. <https://www.riigiteataja.ee/akt/424112020020>

- Pärnu Linnavalitsus. (s. a.). *Omavalitsus Pärnu linn*. <https://parnu.ee/omavalitsuse-uldinfo/omavalitsus-parnu-linn>
- Rahman, Md. S. (2016). The Advantages and Disadvantages of Using Qualitative and Quantitative Approaches and Methods in Language “Testing and Assessment” Research: A Literature Review. *Journal of Education and Learning*, 6(1), 102–112 <http://dx.doi.org/10.5539/jel.v6n1p102>
- Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon. (2019), *Välismaalaste kohanemine Eesti kohalikes omavalitsustes*. <https://finland.iom.int/sites/g/files/tmzbd11656/files/documents/Välismaalaste%20kohanemine%20Eesti%20kohalikes%20omavalitsustes.pdf>
- Segal, U. A. (2016). Opportunities and challenges of return migration. In Q. Xu & L. P. Jordan (Eds.), *Migrant Workers: Social Identity, Occupational Challenges and Health Practice* (pp. 171–190). Nova Science Publishers.
- Sirol, E. (2015). *Globaliseerumine, sündimus ja rändeprotsessid kui Eesti rahvastiku tänased mõjutajad ning milline on lähema 10. aasta arengutrend* [Bakalaureusetöö, Tallinna Tehnikaülikool, Majandusteaduskond]. Digikogu. <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/c0e79efb-aa15-43a6-a27f-be53e5486c3f>
- Statistikaamet. (2022). *Rahvaarv kodakondsuse järgi 2022, Pärnu linn* [andmebaas]. <https://juhtimislauad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/parnu-linn-60/graafik-830>
- Zelinsky, W. (1971). The Hypothesis of the Mobility Transition. *Geographical Review*, 61(2), 219–249. <https://doi.org/10.2307/213996>
- Tagasipöördumistoetuse maksmise tingimused ja kord. (2019). *Riigi Teataja I*, 04.01.2019, 23; *Riigi Teataja I*, 01.02.2022, 2. <https://www.riigiteataja.ee/akt/101022022002>
- Tammaru, T., Kährrik, A., & Torpan, K. (2020). Eesti ja Soome vaheline ränne: kas peagi on oodata rändepööret? R. Alho & K. Kumer-Haukanömm (toim), *Mobiilsus, ränne ja hargmaised kontaktid Eesti ja Soome vahel* (lk 181–198). Siirtolaisuusinstituutti. <https://siirtolaisuusinstituutti.fi/wp-content/uploads/2020/04/j-29-isbn-978-952-7167-80-9-mobiilsus-ranne-ja-hargmaised-kontaktid-eesi-ja-soome-vahe.pdf>
- Trasberg, T., & Loik, K. E. (2021, 10. juuni). *Eesti kodanikud rändavad kõige enam Soome ja sealt uuesti tagasi Eestisse*. Statistikaamet.

<https://www.stat.ee/et/uudised/eesti-kodanikud-randavad-koige-enam-soome-ja-sealt-uesti-tagasi-eestisse>

United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2020).

International Migration 2020 Highlights.

https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_international_migration_highlights.pdf

Van Den Berg, J., & Naab, T. K. (2016). *Refugee integration: A comparative analysis of*

Somali refugees in the US and Denmark. Online Readings in Psychology and

Culture, 6(2), Article 6.

<https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1143&context=orpc>

Vihalemm, T., & Juzefovičs, J. (2020). *Rahvusvaheline kogemus hargmaiste praktikate*

kasutamisel kohaliku lõimumise tugevdajana. RITA-ränne projekt.

https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/vihalemm_jt_2020_rita_hargmaisu_se_kokkuv6te.pdf

Välisministeerium (2022). *Üleilmse eestluse tegevuskava 2022–2025.*

<https://www.vm.ee/media/4336/download>

Wickramasinghe, V., & Wimalaratana, N. (2016). The Impact of E-Learning on Job

Performance: A Study on Hospitality Sector Employees in Sri Lanka. *Journal of*

Hospitality and Tourism Management, 29, 17-26.

<https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2016.05.002>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes.* Tartu

Ülikool. DSpace. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/36419>

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Tere!

Minu nimi on Karolina Kuusik ja olen Tartu Ülikooli Pärnu kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse 3. aasta üliõpilane. Kirjutan lõputööd teemal „Eestisse tagasipöördujate peamised probleemid ja abivajadus Pärnu linna näitel“ ning selle eesmärgiks on uurida Eestisse naasnute peamisi põhjuseid tagasipöördumiseks ja millised on tagasipöördujate peamised abivajadused Eestis. Soovin analüüsida tagasirännanute peamisi probleeme ja vajadusi abi järele taaskohanemisel eluga Eestis ning teha ettepanekuid Pärnu linnavalitsusele tagasipöördujate toetamiseks Pärnu linnas.

Vastajate nimesid ei avaldata ning saadud infot kasutatakse lõputöös üldistatud kujul.

Üldandmed:

1. Mis on Teie sugu?
2. Kui vana Te olete?
3. Kui kaua elasite Eestist väljas?

Eestist väljaränne:

4. Milline oli Teie rände sihtriik? (Loik, 2022)
5. Millised olid Teie väljarände eesmärgid? (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2016, lk 17–19)
6. Millised olid Teie väljarännet mõjutavad tegurid? (Migration Data Portal, 2020)
7. Kuidas kirjeldaksite oma kohanemisprotsessi väljarände sihtriigis? (Chabé-Ferret *et al.*, 2018, lk 64)
8. Kuidas mõjutas Teie kohanemist sihtriigis Teie eelnev haridus ja kvalifikatsioon(-id)? (King & Kuschminder, 2022, lk 31)

Eestisse tagasipöördumine:

9. Millal pöördusite Eestisse tagasi? (Välisministeerium, 2021)
10. Millised olid Teie Eestisse tagasipöördumise põhjused? (Segal, 2016, lk 182)
11. Mis võib Teie arvates mõjutada tagasipöördumist?

12. Kuidas on mõjutanud viirus COVID-19 Teie tagasipöördumist? (World Migration Report, 2022, lk 23-25)
13. Palun kirjeldage Eestisse tagasipöördumist? Selle kergeid ja raskeid momente.
14. Milline oli Teie Eestisse tagasipöördumise järgne kohanemisprotsess? (International Centre for Migration Policy Development, 2019, lk 17)
15. Milliseid Eestisse taaskohanemist toetavaid programme olete kasutanud? (Kultuuriministeerium & Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt, 2022, lk 30)
16. Kuidas kirjeldaksite taaslõimumisprotsessi Eestis? (Kaldur *et al.*, 2019, lk 9)
17. Kas tagasipöördumist toetavad kogemuskohtumised on Teie tagasipöördumist toetanud? Kui jah siis kuidas? (Integratsiooni Sihtasutus, 2021)
18. Milline on olnud Teie kogemus tagasipöördumise järgsel tööotsingul? (Integratsiooni Sihtasutus, 2022, lk 18–19)
19. Kuidas on kohalik kogukond ja kohalikud elanikud aidanud Teil Eestis taaskohaneda? (Integratsiooni Sihtasutus, 2022, lk 18–19)
20. Kas kohalik omavalitsus on aidanud kaasa Teie Eestisse tagasipöördumisele? Kuidas? (Integratsiooni Sihtasutus, 2022, lk 18–19)
21. Millist abi pakuksite Teie tagasipöördujatele Eestis?
22. Kas soovite lisada midagi eelnevate teemade osas, mida Teilt ei küsinud?

SUMMARY

THE MAIN ISSUES AND SUPPORT NEEDS OF RETURNING MIGRANTS IN ESTONIA WITH A CASE STUDY OF PÄRNU CITY

Karolina Kuusik

The topic of this thesis was chosen due to the fact that international migration is the largest in human history worldwide. This has highlighted a new type of migration, named return migration. Returning to Estonia has generally been on the rise and so far, but a little attention has been paid to returnees and their needs. There are few specifically targeted support and service programs for returnees, and they have not been sufficiently communicated to the target group.

The theoretical overview of the thesis highlights the nature of migration and the challenges associated with it. Historically, human migration is not new, but the scale of human migration today has changed the goals of migration. In addition to primary needs, social needs and personal development are also migration objectives. Against this background, a new concept of returnees has emerged in migration discourse, referring to those who have lived abroad and then returned home for various reasons. Return migration can be both involuntary and voluntary.

The author used a qualitative research method to conduct the study, and data was collected through semi-structured interviews. The author developed interview questions based on theory and research objectives. Respondents were purposefully selected based on criteria that returnees have lived outside Estonia for at least seven years and have a permanent residence in Pärnu city.

The study results showed that returnees are not aware of the support options offered by local governments, or the support measures provided at the national level. Therefore, the author proposes to improve communication with the Pärnu City Government.

In conclusion, the objective of this thesis was achieved, as the study revealed the support needs of returnees in Pärnu city and identified gaps that allowed the author to make specific recommendations to the Pärnu City Government for better support for returnees. The trend of return migration is positive and the relevance of the topic is becoming increasingly important. The author recommends that future attention also be given to the support needs of returnees.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karolina Kuusik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
EESTISSE TAGASIPÖÖRDUJATE PEAMISED PROBLEEMID JA
ABIVAJADUS PÄRNU LINNA NÄITEL, mille juhendajad on Liina Käär ja Thea
Tammeleht-Abraham, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas
lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks
Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative
Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost
reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja
kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karolina Kuusik

19.05.2023